

С.В. Мітіна

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО НАПИСАННЯ КУРСОВИХ РОБІТ
ІЗ СОЦІАЛЬНОЇ, ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ
ПСИХОЛОГІЇ ТА ПСИХОДІАГНОСТИКИ**

*для здобувачів першого освітнього рівня бакалавр закладів вищої освіти
спеціальності «Психологія»*

Київ – 2025

РОЗРОБНИК: доцент, кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, *філософії та суспільних наук* Світлана МІТІНА

Рецензент: професор, доктор психологічних наук, професор кафедри психології, *філософії та суспільних наук* Ольга ДРОБОТ

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри психології, філософії та суспільних наук Протокол № 1 від 25.08.2025

Методичні рекомендації схвалено на засіданні навчально-методичної ради навчально-наукового гуманітарного інституту

Протокол № 8 від 27.08.2025р.

Голова НМР ННГІ

Сергій ГУБАРЄВ

ЗМІСТ

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	9
2.1 Вибір теми та узгодження її з науковим керівником	9
2.2 Пошук літературних джерел з проблеми дослідження	9
2.3 Складання попереднього плану курсової роботи	10
2.4 Написання теоретичної частини роботи	10
2.5 Планування та проведення психодіагностичного дослідження	11
2.6 Написання практичної частини роботи	11
2.7 Написання висновків	12
2.8. Захист і оцінювання курсової роботи	12
3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ	13
3.1 Загальні вимоги до структури курсової роботи	13
3.2 Поради до написання вступу курсової роботи	14
3.3 Поради до написання основної частини курсової роботи.	16
3.4 Поради до написання висновків і списку джерел	23
4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	26
4.1 Загальні вимоги	26
4.2 Подання цифрової інформації та формул	27
4.3 Вимоги до оформлення таблиць.	28
4.4 Вимоги до оформлення ілюстративного матеріалу	31
4.5 Правила оформлення додатків	33
4.6 Правила цитування наукових джерел	34
4.7 Лінгвістичні вимоги до курсової роботи	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ	40

1 Загальні положення

З метою організації самостійної навчально-дослідницької роботи студентів, закріплення теоретичних знань і відпрацювання практичних навичок отриманих в процесі вивчення дисциплін «Соціальної психологія», «Експериментальна психологія» та «Психодіагностика» освітньо-професійною програмою та навчальним планом підготовки бакалаврів за спеціальністю С4 «Психологія» у 6 семестрі передбачено написання курсової роботи.

Курсова робота з соціальної, експериментальної психології та психодіагностики є практико-орієнтованим дослідженням, яке включає теоретичний аналіз сучасних вітчизняних та зарубіжних уявлень стосовно обраної проблеми та передбачає планування та проведення психологічного дослідження сутності міжгрупової взаємодії, закономірностей поведінки людей, обумовлених соціальною діяльністю, аналіз емпіричних даних, написання висновків за результатами дослідження.

Основна мета написання курсової роботи – продемонструвати рівень теоретичних знань, вміння самостійного пошуку та аналізу літературних джерел при вирішенні конкретних дослідницьких завдань, набуття навичок проведення психологічного дослідження.

Завдання курсової роботи:

- розширення та поглиблення теоретичних знань здобувачів вищої освіти з курсу соціальної, експериментальної психології та психодіагностики;
- застосування системи отриманих теоретичних знань у практиці вирішення конкретних психологічних задач;
- удосконалення навиків самостійного наукового пошуку при вирішенні конкретних дослідницьких завдань;
- набуття навиків планування емпіричного дослідження, визначення вибірки, обґрунтування психодіагностичних методик відповідно до обраної теми;

- опанування процедурою проведення психологічного дослідження;
- формування навичок проведення соціально-психологічного дослідження феноменів суспільного та групового життя особистості;
- удосконалення навиків аналізу та узагальнення теоретичних і емпіричних даних;
- відпрацьовування вмінь коректної обробки та інтерпретації результатів психодіагностики;

При виконанні курсової роботи здобувач повинен продемонструвати:

- розуміння логіки психологічного дослідження;
- розуміння специфіки дослідження соціально-психологічної реальності у різних сферах міжособистісної та міжгрупової взаємодії;
- вміння орієнтуватися у сучасних наукових концепціях;
- вміння аналізувати та узагальнювати літературні наукові джерела, зокрема і англомовні, формулювати висновки;
- вміння самостійно ставити та вирішувати дослідницькі та практичні завдання;
- навички кількісної та якісної обробки емпіричного матеріалу.

Виконання курсової роботи здобувачами вищої освіти, згідно з вимогами освітньо-професійної програми, спрямовано на наступні **результати навчання:**

ПРН 1: Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПРН 4. Обгрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання (зокрема, щодо організації раннього втручання).

ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Під час виконання курсової роботи, згідно з вимогами освітньо-професійної програми, студенти повинні опанувати наступними компетентностями:

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

СК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК 4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.

СК 5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.

СК 6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.

СК 11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

Виконання науково-дослідної роботи під час написання курсової роботи передбачає набуття здобувачами компетентностей із академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма, які зафіксовані у ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту».

Академічна доброчесність — це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Дотримання академічної доброчесності здобувачами освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації» [2].

В ході підготовки курсової роботи здобувачі під керівництвом наукового керівника ознайомлюються з правилами використання ідей різних учених та особливостями дотримання принципів академічної доброчесності, щоб виконувати їх у своїй роботі.

Навчально-методичні рекомендації щодо написання курсових робіт, розроблено відповідно до «Положення про кваліфікаційну роботу здобувачів вищої освіти ТНУ імені В.І. Вернадського» та «Освітньо-професійної програми «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти».

2. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Послідовність виконання курсової роботи носить традиційний характер і включає наступні етапи:

2.1 Вибір теми та узгодження її з науковим керівником.

Тематика курсових робіт розробляється і затверджується кафедрою на початку навчального року. Теми курсових робіт повинні бути актуальними, відповідати стану та перспективам розвитку психологічної науки і вирішувати конкретні практичні завдання. Тематика орієнтовних курсових робіт, що подають науково-педагогічні працівники щорічно коригується на засіданні кафедри з урахуванням набутого досвіду, відповідних змін в країні, побажань здобувачів. Студенту надається право вибору теми курсової роботи із затвердженого списку.

Вибір однієї й тієї теми курсової роботи двома і більше здобувачами не допускається. Орієнтовна тематика курсових робіт представлена у Додатку В.

2.2 Пошук літературних джерел з проблеми дослідження.

Пошук літературних та інших джерел передбачає вивчення стану проблеми в сучасній вітчизняній та зарубіжній психологічній науці, представлений у монографіях, спеціальних періодичних виданнях і психологічних інтернет-ресурсах. За відправну точку пошуку є ключові слова теми дослідження. Слід переглянути науково-методичні періодичні видання, в яких можуть бути опубліковані необхідні матеріали.

До списку використаних джерел в курсових роботах можна включати підручники та навчально-методичні посібники, наукові та науково-методичні джерела, інтернет-ресурси тільки з офіційних наукових сайтів з посиланням на них. Під час вивчення наукової літератури з досліджуваної теми рекомендується звернути увагу та використовувати в роботі праці наукового керівника та інших викладачів кафедри, з якими здобувач може ознайомитися

на сайті кафедри в розділі «Наукова діяльність викладачів кафедри», а також у профілі кожного викладача на наукових сайтах (Scholar-Google, Scopus).

У результаті вивчення наукової літератури складається *бібліографічний список відповідно теми роботи*, визначається система методів, за допомогою яких здійснюється дослідження даної проблеми, формулюються і конкретизуються завдання курсової роботи, визначається коло питань, що підлягають додатковому вивченню.

Забороняється цитування в тексті та внесення до бібліографічних списків тих джерел, які опубліковані російською мовою, а також джерел іншими мовами, якщо вони опубліковані на території Росії та Білорусі.

2.3 Складання попереднього плану курсової роботи та узгодження з науковим керівником.

Курсова робота повинна в чіткій формі з логічною послідовністю розкрити во вступі актуальність теми, методологічний апарат дослідження (об'єкт, предмет, мета, завдання); містити теоретичний аналіз досліджуваної проблеми (розділ 1), методику проведення дослідження і аналіз результатів психодіагностики (розділ 2), висновки і список використаних джерел. Приклад змісту курсової роботи надано в додатку Б.

2.4 Написання теоретичної частини роботи.

Курсова робота містить два розділи. У першому розділі подаються результати теоретичного аналізу літературних джерел з досліджуваної проблеми, підходи до її вирішення у вітчизняній та зарубіжній психологічній науці. Текст першого розділу зазвичай складатається з 2-3 параграфів. Кожен параграф доцільно завершувати невеликим резюме, що відображає зміст параграфа.

Загальний обсяг теоретичної глави становить 40-50 % від усього обсягу курсової роботи.

2.5 Планування та проведення психодіагностичного дослідження.

Планування та розробка психодіагностичного дослідження проводиться відповідно до мети та завдань і базується на основних методологічних принципах експериментальної психології та психодіагностики - принципах стандартизації, взаємодоповнення об'єктивних і суб'єктивних методів дослідження, репрезентативності виборки, достовірності, об'єктивності та надійності результатів.

Основними нормами діяльності психолога при організації психодіагностичного дослідження виступають етичні принципи.

Збір емпіричних даних завершується процедурами обробки та узагальнення результатів.

2.6 Написання практичної частини роботи.

Результати психодіагностичного дослідження представляються в практичній частині роботи, у Розділі 2, який може бути розділений на два параграфи. У параграфі 2.1. бажано відобразити методику проведення дослідження – описати мету, етапи емпіричного дослідження, характеристику вибірки, базу дослідження та діагностичний апарат дослідження.

У параграфі 2.2 – подається кількісний та якісний аналіз результатів психодіагностики. Кількісний аналіз результатів може містити елементи описової статистики (відсоток аналізованої властивості групи, частота прояву певної ознаки, середні значення тощо).

Обсяг вибірки визначається залежно від специфіки дослідження та погоджується з науковим керівником. На вибірці до 5-ти осіб результати відбиваються в комплексному психологічному висновку на кожного випробуваного.

2.7 Написання висновків.

Готуючись до узагальнення тексту курсової роботи, доцільно ще раз уважно прочитати її назву, яка містить проблему, що повинна бути розкрита в процесі написання роботи.

При формулюванні висновків слід звернути увагу на те, щоб думки були пов'язані між собою логічно, увесь текст має бути підпорядкований одній головній ідеї. Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якщо висновки не будуть пов'язані між собою, текст втратить свою єдність.

2.8.Захист і оцінювання курсової роботи.

Виконана курсова робота перевіряється науковим керівником та оцінюється за національною шкалою і в шкалі ECTS, оцінка вноситься в екзаменаційну відомість, залікову книжку здобувача.

При оцінці роботи враховуються зміст роботи, її актуальність, ступінь самостійності виконання, вміння вирішувати професійні завдання, рівень професійної спроможності студента .

Захист курсових робіт відбувається згідно із затвердженими навчальним планом термінами. На захист студент повинен коротко викласти зміст роботи, вміти відповісти на запитання. Остаточна оцінка курсової роботи виставляється за підсумками захисту та якості виконаної роботи. Критерії оцінювання курсових робіт надано в додатку Д.

Курсова робота подається у друкованому вигляді на кафедру після її захисту (з особистими підписами керівника і студента, оцінкою і зберігається до кінця навчання здобувача на ОПІ).

3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ КУРСОВОЇ РОБОТИ

3.1 Загальні вимоги до структури курсової роботи.

Незалежно від обраної теми структура курсової роботи має наступні структурні елементи:

1. ТИТУЛЬНИЙ АРКУШ (додаток А).
2. ЗМІСТ
3. ВСТУП
4. ОСНОВНА ЧАСТИНА, яка складається з 2 розділів та підрозділів, розподіл на підрозділи узгоджуються з науковим керівником.
5. ВИСНОВКИ
6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
7. ДОДАТКИ (*при наявності*).

Кожен структурний елемент курсової роботи починається з нової сторінки, підрозділи пишуться в рамках даного розділу не починаючи з нової сторінки.

Приклади оформлення титульного аркуша, змісту і списку використаних джерел наведено в додатках.

Основної обсяг курсової роботи з соціальної, експериментальної психології та психодіагностики - 35-40 сторінок комп'ютерного набору.

В основному обсягу курсової роботи не враховується список використаних джерел і додатки .

Титульний аркуш є першим в будь-якої науковій роботі. Зразок оформлення титульного аркушу курсової роботи поданий у *додатку А*.

На наступній сторінці розміщується **зміст**, який містить назву та номери початкових сторінок усіх структурних частин роботи (додаток Б.).

3.2 Поради до написання вступу курсової роботи.

Во вступі дається загальний аналіз сучасного стану досліджуваної проблеми, обґрунтування актуальності теми, визначаються об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження, методи і методики, вибірка та база проведення психодіагностичного дослідження, вказується практична значимість, загальна структура роботи, обсяг, кількість використаних джерел.

Обґрунтування актуальності теми дослідження. У вступі обґрунтовують актуальність обраної теми, оцінюють стан досліджуваної проблеми, дають короткий загальний огляд використаних джерел, ступінь висвітлення в науковій літературі основних аспектів теми, вказують вітчизняних і зарубіжних авторів які досліджували дану проблему. Тобто коротко описується стан досліджуваного психологічного явища або процесу за даними літературних джерел.

Після обґрунтування актуальності теми, визначаються об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження.

Об'єкт відображає ту чи іншу сторону психічної реальності, яка буде досліджуватися. Об'єкт дослідження в психології - психічний процес, психічні властивості особистості або соціально-психологічне явище, що дана дослідникові до початку роботи, тобто поле наукового пошуку. Визначаючи об'єкт, слід знайти відповідь на питання: що саме вивчається?

Предмет дослідження конкретніше за своїм змістом, повинен бути чітко поєднаний з об'єктом, це завжди тільки одна з частин об'єкту. Предмет визначає аспект вивчення, дає уявлення про зміст об'єкта дослідження, про те, які нові відносини, властивості, аспекти і функції об'єкта розкриваються. Іншими словами, об'єктом виступає те, що досліджується, а предметом - те, що в цьому об'єкті має наукове пояснення. Тобто студент чітко визначає, що саме він буде досліджувати. *Наприклад, якщо об'єктом дослідження є — внутрішньогрупові конфлікти як соціально-психологічне явище, то предметом дослідження може бути методи діагностики та профілактики внутрішньогрупових конфліктів.*

Мета формулюється чітко та лаконічно, виходячи з проблеми, яку слід вирішити відповідно теми курсової роботи. *Наприклад, якщо тема курсової роботи «Методи діагностики та профілактики внутрішньогрупових конфліктів», то мета: «визначити основні методи діагностики та профілактики внутрішньогрупових конфліктів.»*

Мета може бути деталізована шляхом виділення декількох завдань (як правило 3 завдання). Завдання розкривають зміст предмета та спрямовані на досягнення мети дослідження.

Наприклад. Тема курсової роботи «Методи діагностики та профілактики внутрішньогрупових конфліктів»

Завдання дослідження:

1) здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо проблеми внутрішньогрупових конфліктів, їх причин та способів подолання.

2) окреслити методи дослідження та провести діагностику внутрішньогрупових конфліктів.

3) визначити методи профілактики внутрішньогрупових конфліктів.

Методологічна основа роботи. Зазначаються принципи, теорії, концепції на яких автор роботи ґрунтував власні висновки. Частиною вступу є загальний огляд літератури з теми дослідження, в якій оцінюють стан дослідження наукової проблеми, дають ступінь висвітлення основних аспектів теми, вказують вітчизняних і зарубіжних авторів які досліджували дану проблему. *Наприклад: Вивченню сім'ї як соціального інституту і малої групи присвячені роботи М.С. Мацковського, В. М. Поліщук, Р.П. Федоренко та інших. Форми та методи роботи з сім'ями стали предметом дослідження українських науковців: О.В. Безпалько, Н.Ю. Максимової, С.Я. Харченко, А.Й. Капської, Т.В. Семигіної та інших.*

Во вступі вказуються методи і методика, за допомогою яких можуть бути вирішені поставлені в роботі завдання, відповідно до логіки дослідження і заявленої теми роботи. Вибір методів та методик залежить від конкретної теми дослідження та узгоджується з науковим керівником.

Завдання, висунуті в дослідженні, можуть бути вирішені за допомогою як основних, так і спеціальних методів. До них відносяться:

1. Теоретичні методи: аналіз, синтез, узагальнення наукової літератури, класифікація, систематизація;

2. Емпіричні методи:

- • метод спостереження;
- • метод анкетування;
- метод тестування (*вказати конкретні методики, автора*)
- метод експертної оцінки.
- Експеримент.

3. Методи обробки результатів дослідження. Для кількісного аналізу результатів емпіричного дослідження бажано застосування методів математичної статистики.

Наводяться відомості про базу дослідження (де проводилося емпіричне дослідження або за допомогою яких інтернет ресурсів, якщо дослідження проводилося онлайн). Також дається характеристика вибірки (хто приймав участь у дослідженні, вік, стать).

Закінчується вступ описом **структури роботи**. Робота складається зі вступу, 2-х розділів, висновків, ілюстративний матеріал (таблиці_, рисунки_), списку використаних джерел (вказується кількість джерел), додатків (*при наявності*). Вказується загальний обсяг курсової роботи.

Загальний обсяг вступу курсової роботи з соціальної, експериментальної психології та психодіагностики як правило 3-4 сторінки.

3.3 Поради до написання основної частини курсової роботи.

Основна частина курсової роботи складається з двох розділів і підрозділів як логічне завершених блоків змістовної частини роботи. Кількість підрозділів (як правило 2-3 підрозділу у кожному розділі) визначається виходячи зі змісту теми і логіки наукового дослідження та узгоджується з науковим керівником. В кінці кожного підрозділу підводиться короткий

підсумок, стисло узагальнюється сутність викладеного. Наприклад: «Таким чинном, внутрішньогрупові конфлікти виникають всередині групи через несумісність її членів, їх переконань та цілей, небажання прийняти до розгляду варіантів іншої сторони і можуть призвести до розпаду групи».

Обов'язковою умовою для курсової роботи є логічний зв'язок між розділами і послідовний розвиток теми протягом всієї роботи.

У першому розділі курсової роботи на основі вивчення літературних джерел вітчизняних та зарубіжних вчених дається теоретичний аналіз досліджуваної проблеми, розглядаються різні підходи до її вирішення. У цьому розділі повинні бути розкриті основні поняття і сутність досліджуваного соціально-психологічного явища або процесу, уточнені формулювання, інтерпретація різних психологічних підходів до досліджуваної проблеми тощо. При написанні курсової роботи треба строго відокремлювати свої думки від запозичених або вже відомих в науці.

При написанні тексту роботи здобувач може використовувати цитування, чи аналізувати теоретичні моделі інших авторів, але при цьому не допускається механічне запозичення думок інших авторів. При використанні думок інших авторів необхідне обов'язково посилатися на автора цих думок, інакше робота вважатиметься плагіатом і не може бути допущена до захисту. Важливо щоб здобувач у тексті роботи також викладав власні думки та робив самостійні висновки (наприклад: *на наш погляд....., узагальнюючи вищенаведене можна зробити висновок щодо.....*)

Тези необхідно підтверджувати фактами, думками різних авторів, результатами емпіричних даних, аналізом конкретного практичного досвіду. Варто уникати безсистемного викладення фактів без достатнього їхнього осмислення та узагальнення. Обов'язковою умовою об'єктивності викладення матеріалу є посилання на автора: ким висловлена та чи інша думка, кому конкретно належить те чи інше положення.

У курсовій роботі необхідно прагнути дотримуватися прийнятої термінології, позначень, умовних скорочень і символів. Не рекомендується

вживати слова і вирази-штампи, не треба вести виклад від першої особи: «Я спостерігав», «Я вважаю», «Мені здається», «На мою думку», а рекомендовано висловлювати ідею від третьої особи- «**Ми вважаємо**», «**Ми дослідили...**», «**На нашу думку...**». Слід уникати в тексті частих повторень слів чи словосполучень.

Науково цінними для розвитку психологічних знань є постановка запитань про причини та способи розв'язання психологічної проблеми. Пошук відповіді на поставлене питання - це процес наукової творчості, наукового дослідження. Дійсно, текст роботи (її розділи) – це пошук відповіді на питання, що поставлені в завданнях курсової роботи.

Щоб уникнути помилок, слід уважно прочитати літературу і систематизувати погляди вчених у такому порядку:

- сутність даного явища чи процесу (позиція декількох авторів збігається в такому-то аспекті);
- що становить зміст даного процесу чи явища (його компоненти, ланцюги, стадії, етапи розвитку);
- погляди вчених з приводу шляхів вирішення даної проблеми на практиці (хто і який напрям розробив);
- які труднощі, виявлені в попередніх дослідженнях, трапляються при практичному вирішенні завдання;
- які чинники, умови ефективного розвитку процесу чи явища в даній галузі виділені вченими.

Особливу увагу варто звернути на забезпечення якості змістовності викладу матеріалу: логічність і послідовність, повноту і репрезентативність, широту використання наукових джерел, загальну грамотність, відповідність стандартам і прийнятим правилам.

При цьому необхідно робити посилання на використану літературу та інші джерела. Правила цитування літературних джерел подано у наступному розділі.

Загальний обсяг теоретичного розділу становить 40-50 % від усього обсягу курсової роботи.

Другий розділ курсової роботи містить опис процедури проведення та аналіз результатів проведеного психодіагностичного дослідження відповідно до теми роботи. В окремих випадках, як виняток, зі згодою наукового керівника емпірична частина може мати описовий характер, тобто порівняння та аналіз існуючих психодіагностичних досліджень сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців відповідно до теми роботи.

Рішення практичних завдань психодіагностичного дослідження передбачає виконання наступних етапів:

1. визначення мети дослідження (в окремих випадках реалізація мети може вимагати виконання декількох завдань);
2. визначення бази дослідження та вибірки;
3. підбір методик для проведення дослідження;
4. розробка психодіагностичної програми;
5. проведення психодіагностичного дослідження;
6. кількісний і якісний аналіз отриманих результатів;
7. написання практичної частини курсової роботи.

Доцільно скласти психодіагностичну програму дослідження (Таблиця 3.1), що відображає складові досліджуваного феномену, використовувані методики, а також показники, що аналізуються. Така програма дозволяє не тільки логічно і більш точно спланувати дослідження, а й оптимізувати кількість аналізованих діагностичних показників.

Таблиця 3.1.

Діагностична програма досліджуваного феномену

Складові досліджуваного психичного феномену (процеса, властивості, психичного явища тощо)	Методики, що спрямовані на дослідження структурної складової	Діагностичний показник

Так, наприклад, у роботі, присвяченій вивченню особливостей розвитку самосвідомості студентів-психологів, на підставі теоретичного аналізу виділяються такі складові самосвідомості: когнітивна, емоційна, регулятивна. У цьому випадку психодіагностична програма буде мати такий вигляд, що подано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Діагностична програма дослідження самосвідомості студентів-психологів

Структурні складові самосвідомості	Методики, що спрямовані на дослідження структурної складової	Діагностичний показник
1. Когнітивна складова	1. Методика Куна-Макпартленда «Хто-Я»	- рефлексивність; -сформованість образу-Я
2. Емоційна складова	1. Методика Будаси 2. Шкала самооцінки Розенберга 3. Методика «Самоставлення» В.В. Століна	- адекватна самооцінка -завищена самооцінка -низька самооцінка - самоприйняття; -самоповага; -самозвинувачення.
3. Регулятивна складова	1. Методика Дж.Роттера «Рівень суб'єктивного контролю»	- інтернальність; -екстернальність

У першому підрозділі другого розділу (2.1) наводять методика проведення емпіричного дослідження:

- описують мету, етапи емпіричного дослідження
- характеристику методам і методикам емпіричного дослідження (автор, призначення методики, опис стимульного матеріалу тощо);
- характеристику бази дослідження (де і коли проводилося або за допомогою яких інтернет ресурсів, якщо дослідження проводилося в онлайн форматі);
- опис вибірки - який контингент обраний для проведення дослідження. Вказуються групи, кількість осіб, які приймали участь у дослідженні, їх вік,

стать та інші дані відповідно до мети дослідження. Обсяг вибірки залежить від теми і мети роботи та узгоджується з науковим керівником. Рекомендований обсяг вибірки 15-20 осіб.

Як відправні фразеологічні звороти в підрозділі 2.1 можуть стати наступні фрази. *З метою перевірки висунутої статистичної гіпотези, що було проведений констатуючий експеримент. Завдання експерименту такі:*

- 1) визначити вибірку дослідження.....;*
- 2) обґрунтувати методика дослідження властивостей.....*
- 3) вивчити особливості ...(чи дослідити ...);*
- 4) встановити характер залежності між*

Експериментальне дослідження здійснювалося на базі ... у період 3 березня 2026 року до травня 2026 року. В обстеженні взяли участь.....

Для вирішення поставлених завдань застосовувалися наступні психодіагностичні методики.....

Далі слідує опис використовуваних у роботі методик.

У другому підрозділі другого розділу (2.2) необхідно:

- представити узагальнені результати психодіагностичного дослідження у таблицях (або графічно);

- провести якісний і кількісний аналіз отриманих результатів, бажано з використанням методів математичної статистики;

Отримані результати психодіагностичного обстеження доцільно подавати у табличній або графічній формі на рисунку. При цьому в таблиці можуть бути відображені результати дослідження як по окремій методиці, так і всім методикам одночасно. Поради до оформлення таблиць і графічного матеріала наведено в наступному розділі.

Також слід зауважити, що результати групового обстеження за кожної психодіагностичною методикою, які отримані на вибірки більш 15 осіб, доцільно подавати в додатку, а в тексті роботи у таблиці або на рисунку графічно (графік, гистограми, діаграми) відображаються узагальнені результати за кожною методикою (частота прояву ознаки, середні значення

тощо). Після наочного подання результатів під таблицею чи рисунком проводиться якісний аналіз отриманих результатів, пояснюється що це означає, як проявляється, як це можна розуміти та інтерпретувати.

Нижче наводяться приклади подання результатів психодіагностичного обстеження, виконаного за групової формою проведення дослідження.

Наприклад, у Таблиці 2.3 представлені результати самооцінки показників соціально-психологічного клімату співробітниками рекламного агентства.

Таблиця 2.3

Самооцінка показників СПК співробітниками рекламного агенства

учасники	Показники СПК						
	Відповідальність	Колективізм	Згуртованість	Контактність	Відкритість	Організованість	Поінформованість
1.	1,9	3,3	3,8	3,8	5	3,3	1,9
2.	1,6	3,6	3,3	3,2	1,9	1,2	5
3.	2,9	2,6	2,1	4,2	4,8	0	5
4.	2,7	2,1	2,3	2,3	0	4,2	4,4
5.	2,2	4,9	2,5	4,3	4,8	5	5,4
6.	2,7	2,2	2,9	4,1	4,7	2,3	0

На рисунку 2.1 відображено узагальнені результати гендерних відмінностей у виборі стратегій поведінки в конфліктних ситуаціях.

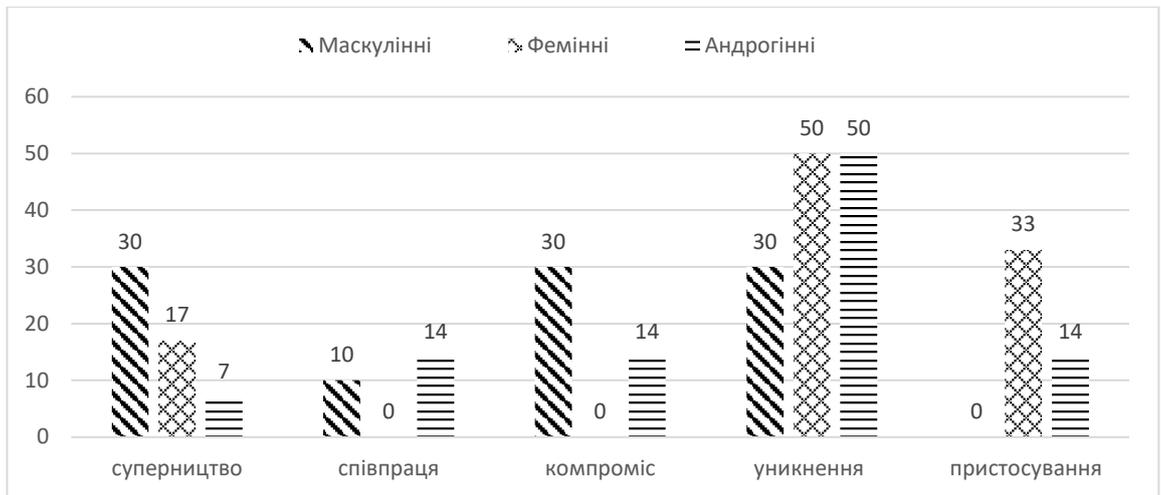

Рис.2.1. Гендерні відмінності у виборі стратегії поведінки в конфлікті за методикою К. Томаса (%)

Підрозділ 2.2 завершується узагальненням результатів емпіричного дослідження, які відображають сутність проведеного дослідження. Не потрібно в висновках вказувати отримані цифрові результати, достатньо узагальнені результати, визначення тенденції.

3.4 Поради до написання висновків і списку літератури.

Заключною частиною роботи є написання загальних висновків (3-4 сторінки). У них автор підводить підсумок проведеної роботи, оцінює ступінь досягнення цілей і завдань, які він ставив перед собою. У висновках узагальнюються результати теоретичного аналізу наукових джерел щодо досліджуваної проблеми, яка було подано у першому розділі, а також узагальнені результати психодіагностичного дослідження, що відображено у другому розділі. Слід зауважити, що у загальних висновках повинно бути відображено основні поняття і сутність досліджуваного психологічного явища або процесу, уточнено формулювання, узагальнені результати проведеного психодіагностичного дослідження.

Висновки формулюються обґрунтовано, конкретно, логічно, не обтяжуючи додатковою інформацією (не треба в загальних висновках вказувати числові результати психодіагностичного обстеження),

формулюються у стверджувальній формі (*розглянуто, визначено, діагностовано, проаналізовано, вирішено, запропоновано*). Один висновок не повинен суперечити іншому, а підкріплювати його. Якість зроблених висновків характеризує ерудицію здобувача, його вміння узагальнювати інформацію. Загальні висновки повинні відповідати завданням дослідження.

У загальних висновках повинно бути відображено основні поняття і сутність досліджуваного психологічного явища або процесу, уточнено формулювання, узагальнені результати проведеного психодіагностичного дослідження. *Наприклад «На основі теоретичного аналізу наукових джерел і проведеного емпіричного дослідження можна констатувати що ...».*

У висновках треба зазначити не тільки позитивне, що вдалося виявити в результаті дослідження, а й недоліки та проблеми, а також конкретні рекомендації щодо їхнього усунення. Основна вимога - не повторювати в висновках зміст вступу, основної частини роботи. Загальними вимогами до висновку є: чіткість і логічність викладу, аргументованість основних положень, точність формулювань, конкретність викладу результатів роботи. Загальний обсяг висновку курсової роботи як правило 3-4 сторінки (10% від загального обсягу).

Список використаних джерел, включає всі використані в роботі джерела, які подаються в алфавітному порядку (спочатку україномовні джерела, потім джерела іншою мовою). Вимоги до оформлення списку використаних джерел надано в *додатку Г*.

Список використаних джерел відображає обсяг проаналізованих літературних джерел і ступінь вивченості досліджуваної теми, є візитною карткою автора роботи, його професійним обличчям та свідчить про рівень оволодіння навичками роботи з науковою літературою.

Літературне оформлення курсової роботи є важливим елементом її виконання і одним з багатьох факторів, які враховуються при оцінюванні роботи. Перш за все звертається увага на змістовний аспект викладу матеріалу: логічність і послідовність, повноту і репрезентативність наукових джерел,

загальну грамотність, відповідність стандартам і прийнятим правилам, а також на текст роботи і якість сформульованих висновків.

Усі використаних джерел мають бути новітніми (після 2010 року). Використання іноземних джерел є особливо важливим під час написання курсової роботи, що підвищує рейтинг роботи, її наукову цінність.

Усього список літературних джерел при написанні курсової роботи повинен містити не менше 30 джерел. Серед аналізованих джерел повинні бути не тільки підручники, посібники, а також наукові тези, статті, монографії з психологічних наукових фахових видань.

Забороняється використання, цитування в тексті та внесення до бібліографічних списків тих джерел, які опубліковані російською мовою, а також джерел іншими мовами, якщо вони опубліковані на території Росії та Білорусі.

Наприкінці роботи при наявності надаються **додатки**, в яких можуть бути представлені методики (*проте недоцільно давати в додатках великі за обсягом тест-опитувальники*), розроблені авторські анкети, первинні результати емпіричного дослідження, стимульний матеріал, тощо.

4. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

4.1 Загальні вимоги.

Оформлення роботи є важливим елементом її виконання, а також фактором, який враховується при її оцінюванні.

Курсова робота пишеться:

- мовою навчання (українською);
- друкується машинописним способом на одній сторінці аркушу білого паперу формату А4 (210x297 мм), з використанням шрифту Times New Roman розміром 14 пунктів (1,8 мм) з полуторним міжрядковим інтервалом, до 30 рядків на аркуші;
 - *поля*: ліве - 30 мм, верхнє, нижнє - 20 мм; праве - 10 мм;
 - *обсяги* робіт (без «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» і «ДОДАТКІВ»): 35-40 друкованих сторінок;
 - *заголовки* структурних частин «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛИ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами по центру до тексту; крапка в кінці заголовка не ставиться, якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою; заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу, у кінці заголовку ставиться крапка; відстань між заголовками (крім заголовків пунктів) та текстом має становити три інтервали (пропуск одного рядка) ;
 - *нумерація* сторінок ведеться арабськими цифрами у верхньому правому куту (першою сторінкою є титульний аркуш, на ньому номер не ставиться, але рахується); у нумерації розділу номер ставиться цифрами після слова «РОЗДІЛ 1», при нумеруванні підрозділів крапка ставиться; ілюстрації позначаються скороченим словом «Рис.» та номером, що повинен складатися з номеру розділу та порядкового номеру у даному розділі ілюстрації (наприклад, Рис. 1.2); позначення розташовується в центрі до тексту під ілюстрацією; позначення таблиці здійснюється також двома цифрами, але

слово «Таблиця» пишеться повністю, з великої літери та ставиться над таблицею справа.

- *посилання* оформлюються у квадратних дужках по тексту, де зазначається номер джерела у «СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ» та сторінка, або кілька сторінок. Наприклад, [5, с.127], тобто дана цитата взята зі 127 сторінки джерела, яких знаходиться під номером 5 у списку джерел.

- *ініціали*, як правило, ставляться перед прізвищем автора, який згадується в тексті. Наприклад, Г.О.Бал, С.Д.Максименко.

4.2 Подання цифрової інформації та формул.

При поданні в роботі цифрового матеріалу необхідно дотримуватися загальноприйнятих правил.

1. Числові значення величин з одиницями вимірювання записуються арабськими цифрами, а без одиниць вимірювання від 1 до 9 - словами. Коли наводиться діапазон значень, виражених в однакових одиницях вимірювання, то одиниця вимірювання вказується після останнього числового значення, наприклад: від 5 до 15 років. У великих числах нулі треба замінювати скороченнями, наприклад, 5 тис., 3млн, 2 млрд (пишуться без крапки).

2. Прості та складні порядкові числівники пишуться словами (*другий, двадцять п'ятий, триста шостий*). Числівники, що входять до складних слів, пишуться цифрами (*10-відсоткова вибірка*). Порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, мають відмінкові закінчення (*90-і роки*). При переліку порядкових числівників відмінкове закінчення ставиться один раз (*товари 1 та 2-го татунку*).

Без відмінкових закінчень записуються порядкові числівники, позначені арабськими цифрами, якщо вони стоять після іменника, якого стосуються (*у розділі 2, на рис. 5.1*). Без відмінкових закінчень записуються порядкові числівники римськими цифрами для позначення століть, кварталів року, томів видань (*XXI століття, II квартал*).

Формула вводиться в речення як його повноправний член, тому в кінці формули і в тексті перед нею розділові знаки ставлять відповідно до правил пунктуації. Формули розміщують окремими рядками посередині аркуша. Формули, на які є посилання далі по тексту, нумеруються.

Експлікація формули (пояснення символів) розміщується безпосередньо під формулою, від якої відокремлюється комою. Кожен символ подається з нового рядка у тій послідовності, в якій вони введені у формулу. Перший рядок розшифрування починається зі слова «де» без двокрапки. Між символом і розшифруванням ставиться тире, після розшифрування перед наступним символом - крапка з комою. Переносити формулу на наступний рядок можна лише на знаках операцій, повторюючи їх у наступному рядку.

Формули нумерують в межах глави арабськими цифрами. Наприклад, (2.1) (перша формула другого розділу), посилання на номер формули вказується в дужках, наприклад: «У формулі (2.1) ...».

Значення прийнятих у формулі символів і коефіцієнтів наводяться безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони наведені у формулі. Кожне з них починається з нового рядка, перший рядок починається зі слова «де». наприклад:

Розрахунок U-критерієм Манна – Уїтні робимо за формулою 4.1

$$U = n_1 \cdot n_2 + \frac{n_x \cdot (n_x + 1)}{2} - T_x, \quad (4.1)$$

де: n_1 – кількість досліджуваних у 1 групі,

n_2 - кількість досліджуваних у 2 групі,

n_x - кількість досліджуваних у групі з більшою ранговою сумою,

T_x - найбільша рангова сума.

4.3 Вимоги до оформлення таблиць.

Цифровий матеріал, як правило, оформлюють у вигляді таблиці, яку слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Таблицю розташовують таким чином, щоб було зручно її читати не повертаючи роботу. З нового рядка по правому краю

пишуть слово «Таблиця» з великої літери, після чого вказують порядковий номер. Таблиці нумерують арабськими цифрами порядковою нумерацією у межах розділу (за винятком таблиць, наведених у додатках). Номер таблиці складають з номера розділу та порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад: «Таблиця 1.2» — друга таблиця першого розділу. Якщо у роботі одна таблиця, її нумерують згідно з вимогами.

Таблиця повинна мати заголовок, який друкують малими літерами (крім першої великої) по центру сторінки над таблицею. Назва має бути стислою та відбивати зміст таблиці, заголовки рядків і граф мають бути чіткими, лаконічними, без скорочень; у назві таблиці треба уникати слів *«значення, величина, розрахунок»*.

Таблицю з великою кількістю рядків необхідно переносити на наступну сторінку на наступну сторінку (тоді в першій частині таблиці нижню горизонтальну лінію, яка її обмежує, не проводять; над наступною частиною пишуть *«Продовження таблиці...»*). При поділі таблиці на частини допускається заголовки її стовпців або заголовки рядків замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Слово «Таблиця 1.2» та її назву вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть: *«Продовження таблиці 1.2»* із зазначенням номера таблиці. Таблиці, які за обсягом більш однією сторінки доцільно подавати в додатках.

Заголовки граф таблиці починають з великої літери, а підзаголовки — з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. У кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф вказують в однині. Слово, що повторюється в якійсь графі, можна замінити лапками, два та більше слів при першому повторенні заміняють словом «Те ж», а далі — лапками. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не подають, то у ньому ставлять прочерк (--). На всі таблиці повинні бути посилання у тексті роботи. Якщо потрібна додаткова інформація, певні

уточнення цифрових даних, до таблиці додається примітка. У великих за обсягом таблицях шрифт Times New Roman розміром 12 пунктів із одинарним інтервалом.

Всі таблиці обов'язково повинні мати назву, яка розташована по центру зверху над таблицею. Назва таблиці відображає її зміст, і має порядкову нумерацію. Номер таблиці вказується *над її назвою зверху з правого краю* та виділяється *курсивом* (Таблиця 4.1)

Таблиця 4.1.

Результати отримані за методикою Баса-Дарки (у %)

№	Фізична агресія	Вербальна агресія	Непряма агресія	Негативізм	Дратівливість	Підозрілість	Образа	Почуття провини
1.	80	54	66	40	64	70	100	77
2.	30	23	44	0	36	70	13	77
3.	50	31	33	0	55	80	63	77
4.	40	54	55	20	18	90	75	55
5.	40	31	44	20	27	50	38	66
6.	60	38	33	20	73	80	50	55
7.	40	23	22	0	55	70	38	66
8.	80	62	88	40	64	60	75	77
9.	60	38	33	40	45	90	88	77

Якщо в роботі наводиться таблиця з будь-якого літературного джерела, треба обов'язково робити посилання на першоджерело. У тексті, де це доречно за змістом, робляться посилання на таблицю (наприклад: "Дані ... наведені в таблиці 1.2).

У разі, якщо таблиця велика та для неї потрібно багато місця, то після посилання на таблицю повинен слідувати текст до кінця сторінки, а таблицю розміщують на наступній сторінці. Дуже великі таблиці за обсягом більш однієї сторінки *доцільно розташовувати у додатках*. У таблиці не слід включати цифровий матеріал, який з достатньою стислістю може бути викладено в самому тексті. Коментар до таблиць не повинен їх дублювати. У тексті слід давати лише аналіз і пояснення таблиці.

Узагальнення за даними таблиці пишуть у такий спосіб: *за даними таблиці; за результатами аналізу даних таблиці...* тощо. Іноді таблиця є безпосереднім продовженням викладеного матеріалу і граматично пов'язана з увідною фразою тексту. Тоді використовують спрощені таблиці-висновки без заголовка. Узагальнені числові дані, які наводяться в таблицях, діаграмах, графіках, схемах, треба зазначити точно та аргументовано, з посиланням на відповідні джерела чи власні обчислення.

4.4 Вимоги до оформлення ілюстративного матеріалу.

Досить поширеною формою ілюстрування результатів психодіагностичного дослідження є *графічні зображення*. Їх використовують як для наочного відображення результатів дослідження, так і аналізу досліджуваних явищ, узагальнення даних і виявлення закономірностей. За допомогою графіків аналізується структура, взаємозв'язки і динаміка психичних явищ, здійснюється їхній порівняльний аналіз. Відповідно до мети дослідження і наявного статистичного матеріалу:

- обирається тип графічного образу (діаграма, гистограма, графіки схеми тощо);
- визначається система координат;
- задаються масштабні орієнтири (масштаб і масштабні шкали).

Схема – це зображення якогось явища чи процесу в загальних рисах. Використовується для наочної репрезентації, що демонструє складові певної системи та зв'язки між ними.

Ілюстрації (блок-схеми, схеми, графіки, діаграми, рисунки) разом з їх назвами слід розміщувати у роботі безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше, або на наступній сторінці. На всі ілюстрації мають бути посилання у роботі. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок роботи. Рисунок або схему, розміри яких більше формату А4, розміщують у додатках у тому порядку, в якому вони згадуються у тексті роботи.

Весь графічний матеріал (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо) позначаються єдиним найменуванням "Рисунок". Ілюстрації нумерують арабськими цифрами, (*без знаку №*) порядковою нумерацією у межах розділу, за винятком ілюстрацій, наведених у додатках. Номер рисунку складають з номера розділу та порядкового номера ілюстрації у цьому розділі, відокремлених крапкою. Наприклад: «... Рис. 1.2 ...» — другий рисунок першого розділу.

У роботі проставляється загальна порядкова нумерація всього ілюстрованого матеріалу незалежно від його характеру в межах розділу. Назву ілюстративному матеріалу пишуть стандартним шрифтом з великої літери без крапки в кінці. *Назва розташовується під рисунком по центру сторінки* (Рисунок 4.1).

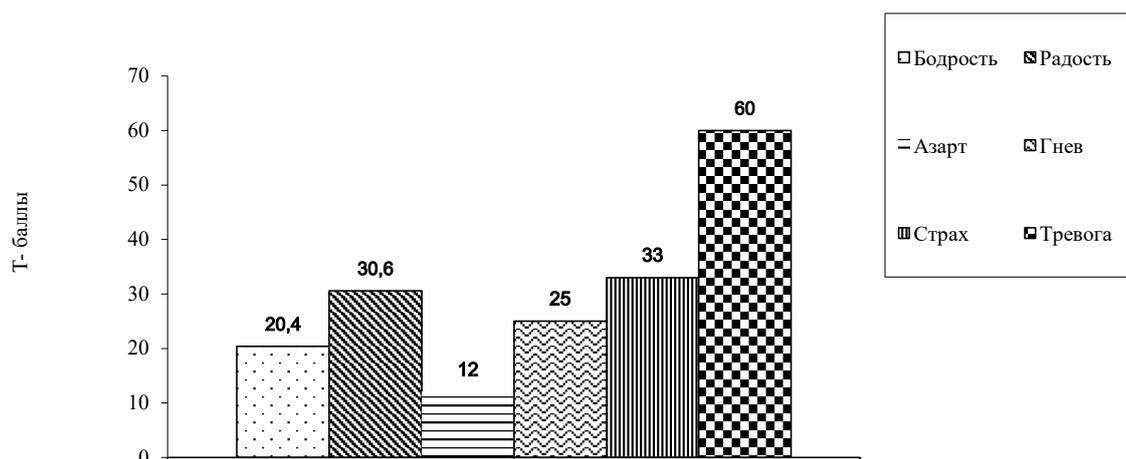

Рис. 4.1 Розподіл суб'єктивних оцінок інтенсивності почуттів у студентів

Відсотковий розподіл рівню прояву досліджуваної ознаки у вибірці (*низький, високий, середний рівень прояву певної ознаки; адекватна, низька, висока самооцінка*) наочно може бути представлений за допомогою кругової діаграми (Рис. 4.2).

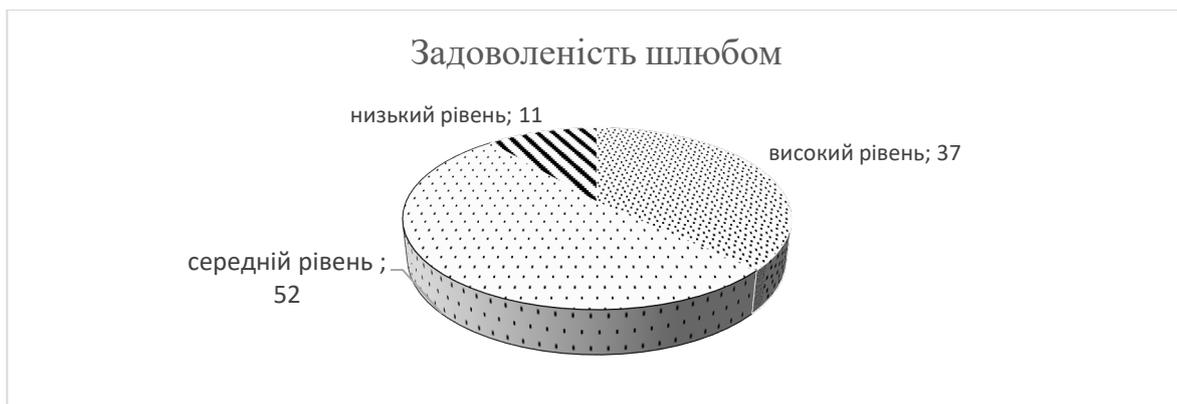

Рис.4.2 Розподіл подружніх пар за ступенем задоволеності шлюбом (%).

Посилаючись на ілюстрації, переказувати їхній зміст не потрібно. Словесний коментар необхідний лише тоді, коли виникла потреба звернути увагу на найбільш значимі частини ілюстрації, які будуть використані для теоретичних викладок, аналізу результатів психодіагностичного обстеження або обґрунтування висновків.

4.5 Правила оформлення додатків.

Додатки слід оформлювати як продовження роботи на його наступних сторінках, розташовуючи додатки в порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки. Додатки повинні мати спільну з рештою звіту наскрізну нумерацію сторінок. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

У правому верхньому кутку над заголовком малими літерами з першої великої повинно бути надруковане слово «Додаток» і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки (за винятком літер *Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ђ*), наприклад: «Додаток А», «Додаток Б». Текст додатка, за необхідності, можна розділити на підрозділи, пункти та підпункти, які слід нумерувати арабськими цифрами у межах кожного додатку. У цьому разі перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад: «А.2» (другий розділ додатку

А), «ГЗ.1» (підрозділ 3.1 додатку Г). Ілюстрації, таблиці, формули та рівняння, розміщені у тексті додатку, слід нумерувати арабськими цифрами у межах кожного додатка, наприклад: «Рисунок Г.2» — другий рисунок додатку Г; «Таблиця А.2» — друга таблиця додатку А, «формула (А.1)» — перша формула додатку А. У посиланнях на ілюстрації, таблиці, формули, рівняння додатку у тексті роботи рекомендується писати: «. на рисунку А.2 ...», «у таблиці А.1 ...».

4.6 Правила цитування наукових джерел.

При написанні курсової роботи треба чітко відокремлювати свої думки від запозичених або вже відомих в науці. При цьому необхідно робити посилання на використану літературу та інші джерела. Текст роботи може включати:

- Пряме цитування - посилання, відзначені лапками та номером посилання на джерело з точними вихідними даними;
- Непряме цитування - посилання, переказані власними словами автора роботи (без лапок), але проіндексовані також, з точною вказівкою джерела.

Внутрішньотекстова цитата (пряме цитування) – буквально відтворені фрагменти тексту розміром у 1-3 рядки у суцільному викладі для підтвердження власного погляду або полеміки з цитованим автором; для ідентифікації поглядів при зіставленні різних точок зору.

Загальні техніко-орфографічні правила оформлення внутрішньотекстових цитат:

- текст цитати береться в лапки і наводиться за першоджерелом;
- якщо цитата повністю відтворює текст, її починають з великої літери в усіх випадках, крім одного, коли цитата є частиною речення автора.

Наприклад: На думку С.Д.Максименко «Людина народжується на світ з генетично закладеними в неї потенційними можливостями стати саме людиною» [15, С. 143].

Блокова цитата – цитата, що складається більше, ніж з 3-х рядків тексту. Подається в тексті з нового рядка з абзацним відступом для всієї цитати через подвійний міжрядковий інтервал, не береться в лапки.

Наприклад:

Стресостійкість – це інтегративна властивість особистості, що характеризується такою взаємодією емоційних, волевих, інтелектуальних і мотиваційних компонентів психічної діяльності індивідуума, що забезпечує оптимальне успішне досягнення мети діяльності в складній емотивній обстановці. (П. Б. Зільберман, 2017, с. 225)

Кожна цитата повинна мати посилання на джерело, бібліографічний опис якого подається відповідно до вимог діючого стандарту. Застосування парафразів, коли думки іншого автора видаються за особисті, розглядається як грубе порушення літературної та наукової етики, кваліфікується як плагіат. У посиланні вказується номер джерела і номер сторінки, на якій надрукована цитата, беруться у квадратні дужки [5, С. 122]. Коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, наведеною в іншому виданні, зробивши бібліографічне посилання словами «*Цит. за...*».

Пряме цитування повинно бути повним, але допускається пропуск слів, речень, абзаців без перекручення авторського тексту, при цьому випущений текст замінюється трьома крапками. Розділовий знак, який стояв перед пропущеним знаком, не зберігається. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело, яке подається у квадратних дужках. Посилання на літературне джерело в роботі супроводжується порядковим номером, під яким воно включене в список використаних джерел. Посилання на цитату дається в квадратних дужках, де перша цифра показує порядковий номер джерела, а друга цифра позначає номер сторінки, з якої взята цитата. **Наприклад,** Б. Г. Ананьєв пише: "Особистість є об'єкт і суб'єкт історичного процесу, об'єкт

і суб'єкт суспільних відносин, суб'єкт і об'єкт спілкування, нарешті, що дуже важливо, суб'єкт суспільної поведінки - носій моральної поведінки. " [4, с.52].

Окрім прямого цитування, часто застосовують переказ тексту першоджерела своїми словами. При непрямому цитуванні треба бути максимально точним при викладенні думки автора. Форми словесних запозичень різні, проте академічний мовний етикет виробив низку сталих речових штампів:

Питання про ... докладно викладено в роботі... [посилання].

Визначається за методикою, розробленою ... [посилання].

Як стверджує ..., чії рекомендації наводяться далі... [посилання].

Цифрові дані взяті з ... [посилання].

При непрямому цитуванні (переказі) слід бути точним у викладанні думок автора і давати відповідні посилання на джерело. Посилання у тексті роботи на джерело слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним квадратними дужками, наприклад: *У роботах ряду вчених висвітлюються результати теоретичних та експериментальних досліджень з проблеми мотивації навчання* [8; 11; 14]. У цьому випадку просто перераховані джерела згідно нумерації списку використаних джерел.

4.7 Лінгвістичні вимоги до курсової роботи.

Підвищення інформаційності тексту роботи здійснюється лексичними, морфологічними та синтаксичними способами. Рекомендуються прийоми, що дають змогу досягти максимальної лаконічності викладу змісту роботи. Для наукового тексту характерні смислова завершеність, цілісність і зв'язність думок, наявність спеціальної термінології. Виклад змісту здійснюється за допомогою функціонально-лексичних засобів зв'язку, що вказують на послідовність розвитку думки (*спочатку, перш за все, потім, по-перше, по-друге, отже* тощо), суперечливі відношення (*однак, позаяк* тощо), причинно-наслідкові відношення (*тому, внаслідок цього, до того ж* тощо), перехід від

однієї думки до іншої (*звернемось до, необхідно зупинитися на, потрібно розглянути* тощо), підсумовування (*отже, таким чином, на сам кінець, викладене вище дозволяє зробити висновок, підводячи підсумок* тощо).

Синтаксис наукової мови характеризується логічною послідовністю - окремі речення є частиною складного синтаксичного цілого, усі компоненти (прості й складні), як правило, тісно взаємопов'язані, кожен наступний впливає з попереднього, або є наступним ланцюжком у міркуванні. Тому для наукового тексту, що висвітлює складну аргументацію і виявляє причинно-наслідкові відношення, характерні складні речення різних видів з чіткими синтаксичними зв'язками. У науковому тексті частіше трапляються складнопідрядні, а не складносурядні речення. Це пояснюється тим, що складнопідрядні конструкції виражають причинні, тимчасові, умовні, наслідкові і подібні відношення, а також тим, що окремі частини у цих реченнях тісніше пов'язані між собою, ніж у складносурядних. Безособові речення у наукових текстах використовують для опису фактів, явищ і процесів. Номінативні речення застосовуються у назвах розділів, підрозділів, підписах до малюнків, ілюстрацій.

Лаконічність визначає культуру наукової мови. Вона демонструє вміння уникати непотрібних повторів, зайвої деталізації. Тому слова і словосполучення, які не несуть смислового навантаження, повинні виключатися з тексту роботи. До смислової надмірності належить і вживання без потреби іноземних слів, відповідники яких є у рідній мові, що ускладнює висловлювання. Різновидом багатослів'я є також тавтологія, тобто повторення того ж самого іншими словами

Одним із лексичних засобів наукової мови є переліки: *по-перше, по-друге, по-третьє; спершу, потім, далі, нарешті; на першому етапі, на другому етапі* тощо. Якщо елементами переліку є незакінчені фрази, то вони починаються з маленьких літер, позначаються арабськими цифрами, маленькими літерами або маркерами і відокремлюються один від одного крапкою з комою. Коли перелік складається із закінчених фраз, то вони

обов'язково пишуться з абзацними відступами, починаються з великих літер і відокремлюються одна від одної крапкою. Текст елементів переліку підпорядковується одній увідній фразі, яку не рекомендується переривати на прийменнику або сполучнику (*на, із, що, як* тощо).

Після переліку використовують умовні позначення: *та ін.* - та інше, *і т.д.* - і так далі, *і т.п.* - і тому подібне. У середині речення слова «та інші, і таке інше» не скорочуються, не рекомендується скорочувати слова «так званий, наприклад, формула, рівняння». У наукових текстах широко вживаються літерні аббревіатури (ЄС, МВС), символи та фізичні одиниці, прийняті в міжнародній системі одиниць СІ (ГОСТ 988677 - 61).

Скорочення слів треба здійснювати відповідно до чинного стандарту «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила». Найуживаніші способи скорочення:

- а) залишається лише перша (початкова) літера слова (м. - місто, с. - сторінка, т. - том, к.к.д. - коефіцієнт корисної дії);
- б) залишається частина слова, закінчення і суфікс відкидається (рисунок - *рис.*, дивись - *див.*);
- в) при позначенні цифрами років і століть (*р.* - рік, *рр.* - роки, *ст.* - століття).

Критерії оцінювання курсових робіт подано в додатку Д.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ. 2015.
2. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: <https://nauka.udpu.edu.ua/wpcontent/uploads/2019/10/recomendatsii.pdf>
3. Мітіна С.В. Науково-дослідницька діяльність студентів: навчально-методичні рекомендації до написання курсових та кваліфікаційної роботи для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Соціальна робота». Київ: Вид-во ТНУ, 2020. 72 с.
4. Мітіна С.В. Навчально-методичні рекомендації до написання кваліфікаційних робіт: для здобувачів закладів вищої освіти спеціальності «Психологія». Київ: Вид-во ТНУ, 2024. 76 с.
5. Тулайдан В. Основи наукових досліджень: навч. посіб. Ужгород: Вид-во: Ужгородський національний університет. 2017. 105 с.
6. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. Київ: Вид. дім «Персонал». 2018. 206 с.
7. Положення про кваліфікаційну роботу для здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр», «Магістр» / [Укл.: Радомський І.П.]. Київ: ТНУ, 2018. 34 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://tnu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/05/polozenna-pro-kvalifikaciinu-robotu-v-tnu-29012020.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи

Міністерство освіти і науки України
Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського
Навчально-науковий гуманітарний інститут

КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ, ФІЛОСОФІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ НАУК

Курсова робота з соціальної, експериментальної психології та
психодіагностики

ТЕМА РОБОТИ

Студента _____

Науковий керівник _____

(П.І.Б., науковий ступінь та вчене звання)

Національна шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Місто-рік

Зразок написання змісту курсової роботи

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ КОНФЛІКТІВ.....	6
1.1. Визначення поняття, структура внутрішньогрупових конфліктів	6
1.2. Причини виникнення внутрішньогрупових конфліктів	11
1.3. Методи попередження та вирішення внутрішньогрупових конфліктів	16
РОЗДІЛ 2. ПСИХОДІАГНОСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬОГРУПОВИХ КОНФЛІКТІВ	21
2.1. Опис вибірки та методик дослідження	21
2.2 Аналіз результатів психодіагностичного дослідження	26
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
ДОДАТКИ	40

Орієнтовна тематика курсових робіт

1. Методи діагностики та профілактики міжгрупових конфліктів.
2. Особливості міжособистісного сприйняття в процесі спілкування.
3. Особливості психології малих груп та міжгрупової взаємодії.
4. Психологічна допомога молодому подружжю у вирішенні конфліктів.
5. Методи дослідження соціально-психологічного клімату колектива.
6. Дослідження тривожності дитини в контексті батьківських відносин.
7. Діагностика інтелектуальної готовності дітей до навчання у школі.
8. Гендерні особливості соціалізації в період юнацтва.
9. Методи дослідження та профілактики сімейних конфліктів.
10. Методи дослідження самосвідомості підлітків з девіантною поведінкою.
11. Методи дослідження та профілактика емоційного вигорання в трудовому колективі.
12. Методи дослідження та профілактика батьківсько-дитячих конфліктів.
13. Методи дослідження групових характеристик студентського колективу.
14. Гендерні особливості агресивної поведінки підлітків.
15. Діагностика агресивної поведінки підлітків за допомогою проектних методів.
16. Можливості застосування проєктивних методик у дослідженні креативності особистості.
17. Можливості застосування проєктивних методик у діагностиці ставлення особистості до інших та до себе.
18. Контент-аналіз як метод вивчення індивідуально-психологічних особливостей особистості.
19. Діагностика емпатичних здібностей студентів різних спеціальностей.
20. Особливості розвитку етики спілкування у майбутніх психологів.

** Пропоновані теми можуть бути уточнені науковим керівником.*

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ
(згідно ДСТУ 8302:2015)

Посилання на монографії, підручники:

1. Якщо один автор

1. Горбунова В. В. Експериментальна психологія в схемах і таблицях: навчальний посібник. Київ: ВД «Професіонал», 2017. 208 с.
2. Мітіна С.В. Психологія особистості: навч. посіб. Київ, 2020. 276 с.
2. Москаленко В.В. Психологія соціального впливу. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 448 с.
3. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2010. 649 с.

2. Якщо два або три автори

1. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
2. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності: монографія. Харків: ХНПУ, 2015. 338 с.
3. Максименка С.Д., Зливков В.Л., Кузікова С.Б. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія. Суми: СумДПУ, 2015. 430 с.
4. Мітіна С.В., Крисов Л.П. Соціальні складові комплексної підтримки людини в кризовому стані: колективна монографія Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. С. 246-275. <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/406/11073/23063-1>.

3. Якщо кількість авторів чотири та більше, то подавати належить лише три прізвища з наступним "та ін.", "et al."

1. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М. та ін. Менеджмент: навч. посіб. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 360 с.

2. Галуцько В., Курило В., Короед С. та ін. Адміністративне право України: навчальний посібник. Херсон: Грінь Д. С., 2015. Т 1. Загальне адміністративне право. 272 с.

4. Автор(и) та редактор(и)/ упорядники

1. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія: навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ: ЦУЛ, 2016. 232 с.

2. Белавін С.П., Журавель О.П., Мітіна С.В. Соціальна робота з різними категоріями клієнтів: навчальний посібник / за ред. С.В. Мітіної. Київ: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 436с. ISBN 978-966-992-266-3.

Посилання на багатомне видання:

1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ: САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

Частина періодичного видання (посилання на статті)

1. Краснякова А. О. Мережа Інтернет як комунікативний простір національної та громадянської самоідентифікації кіберпокоління. *Проблеми політичної психології*. 2018. Вип. 7 (21). С.174-184.

2. Матейко Н.М. Проблеми психологічного супроводу дітей зі спектром аутизму в освітньому закладі. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 5, Т. 1. С.181-185.

3. Мітіна С.В. Особливості гендерної соціалізації підлітків із неповних сімей . *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія: психологія. 2020. Том 31 (70) № 4 С. 121-126. DOI: <https://doi.org/10.32838/2709-3093/2020.4/18>.

Частина продовжуваного видання:

1. Мітіна С.В. Психологічні чинники становлення особистості підлітків в умовах бездоглядності *Вісник післядипломної освіти: зб. наук. праць Ун-т менедж. Освіти НАПН України*. Київ, 2012. Вип. 8 (21). С.256–262.

3. Удовенко Ю. М. Система служб соціально-психологічної підтримки дітей-жертв насильства (вітчизняний та зарубіжний досвід). *Актуальні проблеми психології. Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України*. Київ, 2006. Вип. 2. Т. VIII. С. 336–342.

Посилання на доповіді, тези доповідей:

1. Желязкова А.О., Мітіна С.В. Роль клінічних психологів у запобіганні суїциду в складних умовах сьогодення. *Актуальні проблеми практичної психології : збірн. наук. праць Міжнародн. наук.-практич. інтернет конф. (17 трав. 2024 р., м. Одеса)*. Одеса, 2024. С.237-240.

2. Мітіна С.В. Інтернет-соціалізації особистості як феномен сучасності. *Особистісне зростання: теорія і практика. збірник наукових праць. матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Україна, Житомир, 21 квітня, 2020 р.)*. Житомир, 2020. С.34-39. <https://core.ac.uk/download/pdf/328823478.pdf>

Посилання на дисертації:

1. Захаріяш Л.П. Вплив образу підприємця на професійне самовизначення старшокласників. - Дис. канд. психол. наук: 19.00.05. Ін-т соц. та політ. психології НАПН України. Київ., 2014. 180 с.

Посилання на автореферат дисертації:

1. Павлюк Т.М. Емпатійні чинники професійної адаптації медичних сестер: автореф. дис канд. психол. наук: 19.00.07. Прикарп. нац. ун-т імені Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2007. 21 с.

Посилання на законодавчі та нормативні документи:

1. Державна тематична доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2008 року. Реалізація права дитина на виховання в сім'ї. Київ: Державний інститут розвитку сім'ї та молоді, 2009. 209 с.

3. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.

4. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон за станом на 01.11.2016. Голос України від 15.01.2016. № 6.

Посилання на національний стандарт:

1. ДСТУ 8302:2015. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. Київ. 2015.

2. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ: Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).

Посилання на електронний ресурс:

1. Галуцько В. Поняття права: багатогранність та інтеграційна однозначність // Форум права: електрон. наук. фахове вид. 2012. № 2. URI: <http://www.nbu.gov.ua> (дата звернення: 22.10.2023)

2. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254. База даних Законодавство України / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D> (дата звернення: 20.04.2024).

3. Directory of Open Access Books [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.doabooks.org>. (дата звернення: 10.03.2023).

Критерії оцінювання курсових робіт

Критерії оцінювання:

5 (відмінно) - відповідає вимогам (все необхідне зроблено), істотних зауважень немає;

4 (добре) - відповідає вимогам, але є істотні зауваження і недоліки;

3 (задовільно) - відповідає вимогам не в повному обсязі;

2 (незадовільно) - не відповідає вимогам (необхідне незроблене).

Структурний елемент роботи	Оцінка
ВСТУП	
1. Обґрунтування актуальності теми	5 4 3 2
2. Формулювання мети, об'єкта, предмета, завдань дослідження	5 4 3 2
ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА (Розділ 1)	
3. Використання достатньої кількості теоретичних джерел, зокрема англомовних	5 4 3 2
4. Коректність аналізу та цитування;	5 4 3 2
5. Логіка і системність викладу матеріалу	5 4 3 2
6. Рівень опанування основними проблемами теми, володіння психологічними категоріями і термінологією	5 4 3 2
7. Коректність використання понятійного апарату, грамотність тексту роботи	5 4 3 2
ПРАКТИЧЕСКА ЧАСТИНА	
8. Вибір і обґрунтування методів і методик дослідження	5 4 3 2
9. Коректність застосування використовуваних методик	5 4 3 2
10. Організація дослідження, визначення бази та вибірки дослідження,	5 4 3 2
11. Проведення аналізу та інтерпретації результатів	5 4 3 2
12. Якість оформлення роботи та ілюстративного матеріалу	5 4 3 2
13. Практична значимість одержаних результатів, наявність рекомендації	5 4 3 2
ВИСНОВКИ	

Структурний елемент роботи	Оцінка
14. Вміння робити відповідні висновки та узагальнення.	5 4 3 2
ЗАХИСТ РОБОТЫ	
15. Логічність і аргументованість викладу матеріалу	5 4 3 2
16. Вміння вести дискусію	5 4 3 2
17. Володіння професійною мовою, коректне використання термінів і понять	5 4 3 2
18. Коректне оформлення роботи	5 4 3 2
Коефіцієнт роботи	1,11
Бал ECTS	100

* оцінки по всіх пунктах підсумовуються та множаться на коефіцієнт для приведення до 100 бальної шкали ECTS.

Значення оцінки за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за стобальною шкалою	Оцінка за національною шкалою	Значення оцінки
A	90-100	«зараховано»	Відмінно-відмінний рівень знань (умінь) В межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	80-89		Дуже добре -рівень знань достатньо високий (умінь) В межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
SC	75-79		Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) З незначною кількістю помилок
D	69-74		Задовільно -посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68		Достатньо мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	30-59	«не зараховано»	Незадовільно - потрібно додатково працювати для отримання позитивної оцінки
F	1-29		Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота, повна переробка курсової роботи та повторний захист